

Skupščina SR Slovenije
DOKUMENTACIJA

58/1096

СКУПШТИНА СФРЈ

SKUPŠTINA SFRJ

СОБРАНИЕ НА СФРЈ

САВЕЗНО ВИЈЕЋЕ И
ВИЈЕЋЕ РЕПУБЛИКА И ПОКРАЈИНА

SAVEZNO VIJEĆE I
VIJEĆE REPUBLIKA I POKRAJINA

СОЈУЗЕН СОБОР И
СОБОР НА РЕПУБЛИКИТЕ И ПОКРАИНИТЕ

ZVEZNI ZBOR IN
ZBOR REPUBLIK IN POKRAJIN

САВЕЗНО ВЕЋЕ И
ВЕЋЕ РЕПУБЛИКА И ПОКРАЈИНА

DHOMA FEDERATIVE DNE
DHOMA E REPUBLIKAVE DNE KRAHINAVE

SZÖVETSEGI TANÁCS ÉS
KÖZTÁRSASÁGOK ÉS TARTOMÁNYOK TANÁCSA

2. ЗАЈЕДНИЧКА СЈЕДНИЦА
2. ЗАЈЕДНИЧКА SJEDNICA
2. ЗАЕДНИЧКА СЕДНИЦА
2. SKUPNA SEJA
2. ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА
SEANCA E PËRBASHËT 2
2. EGYÜTTES ÜLÉS

2. ОКТОБРА 1986.
2. OKTOBRA 1986.
2. LISTOPADA 1986.
2 OKTOMBRI 1986
2 TETOR 1986
1986. OKTÓBER 2.

SKUPŠČINA SFRJ

KUVENDI I RSFJ

A JSZSZK KÉPVISELŐHÁZA

СТЕНОГРАФСКЕ

БИЉЕШКЕ

STENOGRAFSKE

BILJEŠKE

СТЕНОГРАФСКИ

БЕЛЕШКИ

STENOGRAFSKI

ZAPISKI

СТЕНОГРАФСКЕ

БЕЛЕШКЕ

SHËNIMET

STENOGRAFIKE

GYORSÍRÓI

JEGYZETEK

UREĐIVAČKI ODBOR:

Ivan Grubišić, predsednik

Slavko Bulatović, član

Didare Dukađini—Đorđević, član

Gojmir Komar, član

Andrija Peić, član

Trajče Serafimovski, član

Ljiljana Stanišić, član

Stanimirka Videnović, član

Ranko Đukić, član

Menka Ilić, član

Branislav Perović, član

Mirjana Šestanović, član

Marko Bogeski, član

Izdaje: Služba za informisanje i informativno-dokumentalističke poslove Skupštine SFRJ

Glavni i odgovorni urednik Ranko Đukić, odgovorni urednik dr Branislav Ilić

Beograd, Trg Marksa i Engelsa 13 – Tel. 339–651

Štampa: TANJUG – OOUR Grafička delatnost, Beograd, Obilićev venac 2

**DRUGA ZAJEDNIČKA SEDNICA
SAVEZNOG VEĆA I VEĆA REPUBLIKA I POKRAJINA SKUPŠTINE SFRJ**
(2. oktobra 1986. godine, početak u 11 sati i 2 minuta)

**PREDSEDAVA
IVO VRANDEČIĆ PREDSEDNIK SKUPŠTINE SFRJ**

PREDSEDNIK IVO VRANDEČIĆ (SR Hrvatska):

Drugarice i drugovi delegati, otvaram drugu zajedničku sjednicu Saveznog vijeća i Vijeća republika i pokrajina Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Ovoj sjednici prisustvuju: predsjednik i članovi Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, predsjednik Predsjedništva Centralnog komiteta i delegacija Predsjedništva Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, predsjednik Saveznog izvršnog vijeća, predsjednik Savezne konferencije Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije, predsjednici saveznih društvenih savjeta, članovi Saveznog izvršnog vijeća, delegacija Saveta Federacije, predstavnici društveno-političkih organizacija u Federaciji Socijalističkog Saveza radnog naroda, Vijeća Saveza sindikata Jugoslavije, Savezne konferencije za društvenu aktivnost žena, Saveza socijalističke omladine Jugoslavije i Saveza udruženja rezervnih vojnih starešina Jugoslavije.

Sjednici prisustvuju i predstavnici pravosudnih organa u Federaciji, Jugoslovenske narodne armije i drugih organa i organizacija Federacije.

Rad sjednice prate šefovi diplomatskih misija u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji i predstavnici sredstava javnog informiranja iz zemlje i inozemstva.

Pozdravljam sve goste i učesnike.

Drugarice i drugovi delegati, konstatiram da postoji kvorum za rad ove sjednice.

Uz akt o sazivu ove sjednice, delegatima je dostavljen Nacrt zapisnika s prve zajedničke sjednice vijeća Skupštine Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Da li ima primjedbi na Nacrt zapisnika?
(Nema).

Budući da nema primjedbi, zapisnik će biti potpisan i ovjeren.

Za sjednicu, kao što ste dobili u pozivu, predlažem ovaj dnevni red:

1. Rezultati VIII konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja, održane u Harareu i djelovanje Jugoslovenske delegacije na Konferenciji.

Da li ima prijedloga za izmjenu ili dopunu predloženog dnevnog reda? *(Nema)*

Da li se usvaja predloženi dnevni red?
(Usvaja se)

Prelazimo na dnevni red.

Pomenuli smo jedinu tačku dnevnog reda koja glasi:

Rezultati VIII konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja, održane u Harareu i djelovanje Jugoslovenske delegacije na Konferenciji

Predsjednik Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Sinan Hasani, koji je bio šef Jugoslovenske delegacije na VIII konferenciji šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja, govoriće o djelovanju Jugoslovenske delegacije na Konferenciji.

Izveštaj Delegacije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije sa VIII konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Harareu stavljen je delegatima Skupštine na uvid.*

Dostavljeni su vam izvještaji Odbora Saveznog vijeća Skupštine SFRJ za vanjsku politiku i Odbora Vijeća republika i pokrajina Skupštine SFRJ za ekonomske odnose s inozemstvom.

Molim predsjednika Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije druga Sinana Hasanija da uzme riječ.

СИНАН ХАСАНИ, председник Председништва Социјалистичке Федеративне Републике Југославије:

Другарице и другови делегати, пре непуних месец дана одржана је Осма конференција шефова држава и влада несврстаних земаља, која у овогодишњим светским збивањима представља најзначајнији међународни скуп.

Обраћам вам се тим поводом, у име Председништва Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и као шеф југословенске делегације у Харареу, и то чиним с подједнаким осећањем задовољства и одговорности.

Ви сте о току и исходу Осме конференције на врху, као и активности југословенске делегације на њој, већ упознати. Због тога, задржаћу се само на неким битним питањима, неким аспектима који ће свакако и у Скупштини Социјалистичке Федеративне Републике Југославије бити даљи предмет несврстане пажње.

Нема потребе да понављам, јер смо то већ више пута рекли, да је то био скуп од највећег значаја за несврстане, па и за Југославију. Јер, познато је да несврстаност сублинира нашу независност, суштину целокупног револуционарног друштвено-економског развоја и међународног положаја Југославије. Од тога је полазила и ова Скупштина када је утврђивала платформу за наступ и деловање наше делегације у Харареу.

* Isti se može koristiti u Službi za informisanje i INDOK poslove Skupštine SFRJ u skladu s Poslovnikom o radu veća Skupštine SFRJ.

Домет и значај Конференције у Харареу могу се процењивати само у контексту реалности света, иако је то био скуп, који је обогатио његове две трећине. Самит у Харареу је протекао у знаку проблема и времена у коме живимо. Наиме, то је свет под снажним притиском блоковске подељености и конфронтације. Ту је много нагомиланог неповерења, да се чак и у идеалним условима мора рачунати на врло дуге стазе и велике напоре у отклањању наслага, подозрења, неповерења, предрасуда и страха. Трка у наоружавању осликава погубну логику својих протагониста. То је стварност, која се неће преко ноћи променити. То је узнемирујућа реалност, која никога, ни у једном делу света не оставља равнодушним. Стога, све јаче се пробија свест о заједничкој судбини света и његовој заједничкој одговорности. С друге стране и сама околност да теку обновљени преговори две супер силе и да подстичу наду у повољније перспективе, објективно и реално указује да судбина мира, у највећој мери, зависи од односа баш највећих сила.

Због тога остаје да се надамо да ће њихов већ заказани сусрет на врху протећи у духу очекивања читавог света, у духу попуштања и конструктивности.

И данас је велики раскорак између две подједнаке истине. Између огромне концентрације војне, политичке и економске моћи у кругу малог броја земаља и његовог неоспорног утицаја, с једне стране, и исто тако, неоспорних све снажније изражених тежњи за пуном еманципацијом, за равноправним уделом у светским пословима, за демократским и политичким, и економским односима у свету, с друге стране.

Из контрадикторности које су последица блоковске подељености света, настала су многа кризна и ратна жаришта са свим опасним димензијама и реперкусијама. Она су извор најгрубљих притисака мешања и примене силе.

Савремени светски цивилизацијски токови су све динамичнији. Међутим, благодети технолошког напретка и продора у нова сазнања, великим делом остају у затвореним круговима. И ту је врело непрестаног погоршавања социјалних

и економских услова у многим деловима света, ту су покушаји наметања новог облика потчињавања и неоколонијалне експлоатације, и оно што уобичајено зовемо „све већим јазом“, а што поприма непремостиве димензије понора између развијеног и света у развоју.

Ово је свет у којем једни по сваку цену настоје сачувати стечене позиције и привилегије и, следствено томе, потиснути позитивне процесе и демократске промене у међународним односима. Али, ово је и свет дубоке међузависности. Свака криза, свака неправда, шири реперкусије у свим правцима, али и сваки постигнути успех, такође, има и свој пуни одјек.

Овим сам само назначио неколико околности у којима се одвијао Осми самит на врху несврстаних земаља. Борба за демократизацију међународних односа је била заједнички именитељ ранијих па и овог скупа несврстаних. Уједно, то је и покретачка снага свих наших напора за мир, безбедност и стабилност у светским односима, за општи напредак. Међутим, колико нужен, то је и сложен процес, у данашњим материјалним и друштвеним условима, то је процес са безброј супродстављених интереса. Управо у таквој реалности политика и Покрет несврстаности постају све битније као свест о заједништву егзистенцијалних и општих интереса, упркос идеолошким и свим другим деобама и затвореним круговима.

Какво место несврстана Југославија има у таквој визији? Шта, са своје стране, чини да се она оствари?

Чинимо то целокупном политиком коју водимо на унутрашњем плану и начином на који градимо односе са светом и са сваком земљом појединачно. С једнаком принципијелношћу, полазећи од начела несврстаности, градећи самоуправну социјалистичку заједницу равноправних народа и народности, заснивамо наше односе с великим силама, с нашим суседима и свим другим земљама, без обзира на њихова политичка опредељења, снагу и утицај.

На овом нашем простору социјалистичка самоуправна Југославија практично и не може имати другачију опцију од ширења поверења, разумевања и сарадње. Наше укупно ангажовање

на принципима и циљевима политике несврстаности, уверење у неопходност детанта и све шире сарадње, посебно на европском континенту, упућивало нас је свих ових година на максимално ангажовање у свим фазама Конференције о европској безбедности и сарадњи.

С погледом уназад на готово једанаест година Завршног акта, на период огромних искушења за европски мир и безбедност, на године опасног заоштравања и пропагандног надметања која су следила, могу само да констатујем да је управо интерес, изражен у духу и слову Хелсинкија, успео да сачува онај процес који је битан и виталан за Европу и за свет. Делотворну улогу у томе имала је Група несврстаних и неутралних земаља, међу којима и Југославија, градећи упорно мостове приближавања, подижући их и тамо где су се обале често чиниле непремостивим.

Недавно су у Штокхолму завршени готово трогодишњи преговори. Окончани су усвајањем мера које отварају наду за безбеднију будућност и више међусобног поверења на европском континенту. Верујемо да ће такав дух преовладати и на предстојећој Конференцији о европској безбедности и сарадњи у Бечу.

Своје деловање, као несврстане земље, посебно сагледавамо у региону Медитерана, чија је безбедност неодвојива од безбедности у Европи. Тим пре што је ово подручје постало поприште нових опасних заоштравања. Наша стратешка опредељења и непосредни безбедности интереси упућују нас да заједно с другим несврстаним медитеранским земљама радимо на попуштању затетнутости у региону, које би водио смањењу војно-поморског присуства великих сила и постепеном претварању Медитерана у подручје мира и сарадње. У том духу врше се припреме за Министарски састанак несврстаних земаља Медитерана.

На нашем простору, на Балкану, политика добросуседства је за нас најдиректнија имплементација политике несврстаности. Такво схватање добросуседства изражава и ширу тежњу да простор Балкана, постане зона мира и конструктивне сарадње, ослобођена присуства нуклеарног оружја и других средстава масовног уништавања.

Осећао сам за потребно да пред овим Домом изнесем и ове наше преокупације да бисмо лакше дошли до одговора какав је утицај на међународне односе извршио, или очекујемо да изврши Самит у Харареу, у чијем је раду Југославији припала значајна улога.

Чињеница је да су усвојене прокламације највећим делом погледи у будућност, онакву каква желимо да буде. Имплементација жељеног и договореног судара се са стварношћу у свим њеним ограничењима. У том погледу о томе нисмо никада имали илузија. Радили смо с уверењем да је реализам наших ставова, платформи, понуђених програма, ствар будућности, али и наша тежња и циљ за бржом променом садашњости. Радили смо с јаком вољом да се та будућност што пре оствари.

Ово је делимично одговор на оне интонације, бојазни и сумње, које се чују у свету, па и на поједине дисонантне тонове и неразумевања у самом Покрету, о стварном домашају, утицају, акционој способности политике Покрета несврстаности и о смислу њиховог постојања.

Покрет је заједнички ослонац, а не свемоћно оруђе. Једно је јасно — снага Покрета не мери се пространством сфере утицаја, метатонама уз разорност оружја, нити економском моћи. Његов значај је у снази којом се жели мир и слобода, развој и међународна правда. Његов значај је у томе што нуди конкретна решења, што их везује за стварност и што се својим глобалним приступом намеће и блоковским консидарацијама. Да је другачије, већина човечанства би стајала на маргинама збивања, без јединствене платформе с које може подићи свој глас.

Наравно, овако велики скуп, какав је био у Харареу, с конкретним порукама свету, нормално наилази на изразе подршке и интереса подозрења и критике. Није ли у томе доказ да су то понуде које траже отрежњење у свету, и да тај свет не може остати равнодушан према снази утицаја који прозива његову савест?

Ко прати активност Покрета добро зна да је свака Конференција несврстаних наилазила на велики интерес, подршку, али и критике. То је пратило и Хараре, пре, у току и после Самита. Било је и покушаја да се са стране утиче на ток

и одлуке Конференције. Самит је, међутим, донео одлуке самостално и по сопственој савести, у складу с начелима политике несврстаности, водећи рачуна о дугорочним, суштинским интересима најшире међународне заједнице. Покрет нема унапред утврђених афинитета, осим мира, општег напретка, безбедности и равноправне сарадње. Зато свој однос и према великим силама гради на основу њиховог конкретног понашања и конкретног доприноса решавању ових суштинских питања. То је основа на којој политика и Покрет несврстаности граде свој углед и утицај у свету.

Посматрати Конференцију на основу допадљивости њених одлука за ову или ону страну, или кроз призму блоковских ривалитета, исто је тако површан прилаз Покрету, колико и наглашавање прижељкиваних подела у његовим редовима.

Покрет је увек поштовао различитости интереса и сувереност земаља у изналажењу сопствених решења. Он не захтева монолитно јединство у својим редовима, јер је то неспојиво с његовом генезом и демократским карактером. Зато и критике које му се упућују и неслагања с његовим ставовима, можемо тумачити само као доказ да несврстаност ни према једном актуелном питању није остала неутрална.

По својој укупној интонацији, по одлукама и конкретним решењима које је дао, Самит у Харареу је одиста био, пре свега, Самит јединства и акције у кључним питањима. Подвлачим „кључним”, јер када говоримо о Самиту јединства не мислим на одсуство разлика. Оне су неизбежне у демократском покрету различитих земаља, мислим на њихов јединствени прилаз суштинским питањима међународних односа, који су заступале, са свим својим специфичностима, али и стратешки јединствено.

Хараре је био даља и нова етапа у ономе што карактерише све скупове несврстаних земаља. Није остао на генералним ставовима. Усвојио је низ врло конкретних одлука и мера за даљу активност Покрета, низ непосредних препорука међународним факторима којима је понудио дијалог и сарадњу. Уопште, позив на плодотворан дијалог с једне, и јаче збијање сопствених редова

с друге стране, основно је обележје ове Конференције. У сваком случају неће ни убудуће звучати убедљиво приговори на ефикасност Покрета, утолико пре што они долазе од оних који блокирају или невољно потпомажу толико нужну његову заједничку међународну акцију.

Самит се у раду, као што сте с тим упознати, превасходно посветио глобалним питањима међународних односа, борби за мир, обустави трке у наоружању, детантну, кризним жариштима и равноправној међународној сарадњи, посебно проблемима економског развоја и драматичном положају земаља у развоју.

Схватање о заједничкој судбини света, о недељивости мира и ратних опасности, које је дубоко укоренењено у саму филозофију несврстаности, и овог пута је несврстанима дало за право да се, као највећи Покрет за мир у свету, посебно обрати двома великим силама. Упућен је истоветан апел председнику Сједињених Америчких Држава — Регану и генералном секретару Комунистичке партије Совјетског Савеза — Горбачову. Затражен је хитан приступ суштинском преговарању о комплексу разоружања и детанта. У таквом договарању, захтева се, морају бити уважавани интереси свих земаља, целе међународне заједнице. Свет још увек памти апел из оног времена хладноратовске конфронтације, који је блоковским силама упутила Прва конференција несврстаних земаља, одржана у Београду, 1961. године. У овом тренутку, иако немамо потребну временску дистанцу, може се рећи да апел Харареа, с обзиром на број земаља које стоје иза њега, има још шири одјек у светској јавности.

Декларација о јачању узајамне сарадње несврстаних земаља у одбрани независности, без сумње је ново достигнуће Покрета. Ово активно и акутно питање добило је политички подстицај, и то је већ само по себи значајан домет у садашњим условима. Пред нама је сада разрада конкретних мера и начина за остваривање те замисли. Она, у својој суштини, најдиректније зависи од укупне сарадње земаља, на нивоу Покрета у целини и регионално.

Разумљиво је што је од светских кризних жаришта, којима се Самит бавио, управо Југ Африке био предмет посебне пажње.

Међутим, ни Специјална декларација о југу Африке, ни апел за неодложну независност Намибије, сами по себи, неће решити анахронизме овог Континента. Наши ставови изражавају нужност, неумитност по закону историје. Међутим, донете су и мере дугорочне помоћи и подршке земљама прве линије фронта и ослободилачким покретима, као и народу јужне Африке у борби против расистичког режима апартејда. Оне су од непосредног животног значаја за смањење економске зависности земаља прве линије фронта од Јужне Африке и за бржу ликвидацију система апартејда.

У Политичкој декларацији Самита заузети су јасни ставови и утврђени правци акције и о другим најзначајнијим питањима од интереса за несврстане земље и свет у целини. Овде их не бих поименице набрајао, самим тим што ће она бити предмет нашег сталног интереса и разматрања.

Тешке проблеме с којима су суочене земље у развоју, као што вам је познато, Самит је ставио у ред својих централних приоритета. То је логично, јер је тај неподношљив положај све већег броја чланица постао прворазредни политичко-стратешки проблем. Мотив да се он разрешава је изузетно снажан, реч је о судбини унутрашње стабилности многих земаља, али и о стабилности светске привреде, а начин разрешења, готово јединствено, види се у отклањању, у ублажавању глатног узрока, неравноправних односа у светској привреди и монетарном систему. Усвојена Економска декларација представља заокружену целину конструктивних напора у том смислу, с израженим акционим карактером.

Скуп у Харареу је посветио изузетну пажњу решавању светског проблема дугова, као посебно акутном проблему земаља у развоју. С пуним одговорношћу и аргументацијом пошло се од тога да је ово питање могуће решити само кроз дијалог дужника и поверилаца, без притисака и условљавања, уз веће разумевање за развојне проблеме земаља дужника. Одлучено је да се до краја ове године одржи Консултативни састаок земаља—дужника, са циљем да се афирмише такав прилаз према земаљама—повериоцима у решавању овог укупног проблема. Позив на дијалог и сарадњу је основ од којег се уопште пола-

зило. Заједничко решавање проблема развоја није само пројекција жеље сиромашних, то је објективна потреба која произлази из међузависности привреде Севера и Југа, интереса једних и других. Подстицање развоја у земљама у развоју је услов за функционисање целокупног светског економског система. Ово је била основна идеја. Зато је Самит у Харареу пришао економским проблемима конструктивно, реално и без искључивости. У том духу упућен је апел развијеним земљама да се заједнички створи одговарајући механизам који ће се бавити питањима отварања дијалога и унапређења сарадње између Севера и Југа.

Не могу а да се не осврнем на одлуку која је свакако међу најважнијима, а то је оснивање Сталног комитета несврстаних земаља и земаља у развоју за економску сарадњу. Он би требало да обезбеди бољу координацију економских активности, затим развојних политика и програма у кључним и међусобно повезаним питањима новца, финансија, дугова, трговине и развоја. Такође, задатак Комитета је да утврђује стратегију заједничког наступа и платформу за преговоре с развијеним земљама. Смисао иницијативе је и да се оживи мултилатерална сарадња, у последње време паралисана акцијама и недовољним разумевањем неких развијених земаља.

Уопште, снажна оријентација на међусобну сарадњу несврстаних земаља и земаља у развоју требало би да буде уграђена и у националне програме и политике. Ова сарадња биће успешна једино ако је заснована на реалном економском интересу. Међутим, јасно је да она не може решити све наше проблеме. Јер, ма како значајна, није алтернатива сарадње са развијеним земљама. Обе чине целину јединственог процеса у којем једино може функционисати међузависна светска привреда, и такав ће бити смисао и наших даљих напора.

Другарице и другови делегати, укупној атмосфери Самита у Харареу дао је печат и јубилеј Покрета, обележен и посебном свечаном седницом. То је био и повод и прилика да управо начела дефинисана на Београдској конференцији избију у први план, да се види колико су међу несврстанима јаке преокупације да ти исти прин-

ципи и циљеви и даље усмеравају акцију Покрета. С пуно поштовања и признања истакнута је улога оснивача Покрета Тита, Нехруа, Насера, Нкрумаха и Сукарна, као дело од непролазног историјског значаја.

Признања изречена Титу и Југославији, управо тим поводом, деловала су и делују дубоко обавезујући на рад наше делегације у Харареу и наше земље у целини. Трудили смо се да одговоримо очекивањима која су се у нас полагала као земљу међу оснивачима Покрета, да и у данашње време оправдамо и потврдимо место које је Тито обезбедио Југославији на светској политичкој сцени.

Југословенска делегација је била ангажована у целокупном раду Конференције, у свим њеним фазама, у разматрању свих значајних питања, ставова, одлука и праваца садашње и будуће активности. Настојали смо да деловање усмеравамо, пре свега, у прилог јединства и акције Покрета на изворним принципима.

Хараре је био прилика да се у билатералним контактима размене гледишта о Конференцији, о свету и заједничким перспективама, али и о међусобним односима и сарадњи. Остварили смо велики број сусрета, и у многим дотицали управо кључне области из билатералне сарадње. Из ових разговора проистекле су нове обавезе које ће бити разматране од стране Савезног извршног већа и других надлежних органа и презентиране Скупштини. Али не само то. Управо укупни резултати Осмог самита постављају пред Савезно извршно веће, и његове органе, Скупштину, али свакако и пред све наше друштвено-политичке организације нове обавезе и задатке који се морају спроводити по једном утврђеном програму.

Дозволите да на крају, пред овим Домом, у име Председништва Социјалистичке Федеративне Републике Југославије изразим велико признање Зимбабвеу, земљи—домаћину Осмог самита. Задовољство ми је да истакнем лични допринос и државничку вештину премијера Мутабеа, његово ефикасно руковођење Конференцијом, увек у складу с изворном оријентацијом Покрета, његовим садашњим задацима и његовим идеалима. Другарице и другови делегати, својевремено, с

говорнице Шестог самита у Хавани, Тито је упечатљиво рекапитулирао достигнуће Покрета, назвавши их богатом жетвом. Дозволите да ту мисао употребим и у оцени Осмог самита у Харареу и двадесет пет година које стоје иза Покрета несврстаних земаља.

Осми самит је потврдио изворне принципи и циљеве несврстаности, као трајне вредности. Ојачао је наше јединство и створио услове за већу способност акције несврстаних. Одлучно се заложно за мир, безбедност и слободу у свету. Потврдио је своју приврженост начелима активне и мирољубиве коезистенције, увек и свуда, насупротив политици силе и страног мешања. Покренуо је нове далекосежне акције за равноправност у светским економским односима. Потврдио је да су Уједињене нације од стратешког значаја за свет и незаменљив инструмент равноправне међународне сарадње. Покренуо је иницијативе у прилог решавању проблема разоружавања и безбедности. Конкретизовао је борбу против апартејда, против неоколонијализма, који свету у развоју често долази у руку технологије, комуникација, информација, трговине и културе.

И коначно, Осми самит је још једном показао да је несврстаност снага која привлачи, постаје ослонац за многе и ван Покрета, растући упоредо с њиховом подршком и подударним деловањем. А тиме је, радећи за сигурне перспективе једног бољег света, Покрет несврстаних земаља и себи обезбедио будућност.

Хвала.

/Дуг аплауз/

PREDSEDAVAJUĆI IVO VRANDEČIĆ:

Zahvaljujem predsjedniku Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije na njegovom izlaganju.

Otvaram raspravu.

Za učešće u raspravi javili su se drugovi Duško Popovski, Husein Hodžić, Azem Zulfikari i Jože Šušmelj.

Dajem riječ drugu Dušku Popovskom, delegatu u Vijeću republika i pokrajina.

ДУШКО ПОПОВСКИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, јавио сам се за реч да би указао на огромне напоре које су сви органи у Федерацији, укључени у припреме Осме конференције несврстаних земаља, уложили да би те припреме биле подлога за усвајање Платформе у овој Скупштини, и да би, на основу те Платформе, делегација била у стању да оствари улогу, онакву какву смо у земљи очекивали, какву су сви наши радни људи и грађани очекивали.

Мислим да су обављене солидне припреме и у органима Савезног извршног већа, и у Савезном секретаријату за иностране послове, у Скупштини, и у Председништву Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, а значајан део расправа у припремама Платформе обављен је и у домовима ове Скупштине.

На основу тога, данас можемо сумирати заиста плодне резултате рада наше Делегације у Харареу.

Мислим да бисмо могли без резерве подржати извештај Делегације о њеној активности на Осмом самиту несврстаних земаља, значи, подржати експозе који је данас поднео председник Председништва СФРЈ, с оценама рада Осмог самита и с оценама рада наше Делегације.

Мислим да бисмо могли да констатујемо у закључивању са ове наше седнице, да је допринос успеху Осмог самита у Харареу, Социјалистичке Федеративне Републике Југославије био онакав какав се од ње увек очекивао.

Срећна околност је да се Осми самит у Харареу коинцидирао с обележавањем двадесет пете годишњице оснивања Покрета. То је била јединствена прилика да се изнова потврде идејне основе и корени, суштина, принципи и непрекидна борба за одржавање принципа на изворним основама Покрета несврстаних земаља, и улога оних људи у Покрету, као што је био председник Тито, који су дали незаменљив печат, перманентно регресиван на свим скуповима несврстаних земаља, као јединствен допринос Покрету и његовом развоју.

Мислим да је, поред редовног разматрања политичких кретања у савременом свету и

кризних жаришта, проблеми мира, проблеми развоја и сви остали проблеми који тиште савремени свет, с оним суптилним елементима додака у односу на раније сусрете који су произишли из развоја на свим овим пунктовима између Седмог и Осмог састанка на врху, од огромног је значаја што је у Покрет несврстаности, након IV Конференције у Алжиру, која је дала битни печат укључивања несврстаног Покрета у разматрање светских економских проблема, дошло до враћања овим проблемима, што су сви они понова стављени у орбит разматрања Самита несврстаних.

Могуће је рећи да ако је период између педесетих и шездесетих година карактерисала хладноратовска атмосфера, па је отуда и произашао снажан елемент жеље да се дође до Прве конференције несврстаних земаља, да се Осми самит одржава у периоду када смо суочени са сличним тензијама у економској сфери, те због тога враћање на разматрање економских проблема је од великог значаја.

Нисам сигуран да не бисмо могли рећи да смо суочени с битним елементима економског рата, као нешто што би могла бити паралела, с оним што је била тензија у односима на политичком и војном плану између педесетих и шездесетих година. Отуд логичан заокрет у Покрету несврстаности у правцу озбиљног задржања у најозбиљније проблеме економског развоја, економских односа, дијалога Север — Југ, те свих проблема који прате, како развијени, тако и свет у развоју.

Такође смо данас суочени с једном ситуацијом за коју бисмо могли рећи да се поново отвара проблем међузависности развијених и земаља у развоју на једном од кључних проблема, на проблему дугова. Чињеница да западно-европске земље већ данас утврђују да је лимит у њиховом економском развоју стопа раста од 2,5%—3%, домаће тражње од 4%, и да је даља експанзија и изласка из кризе у којој су се налазиле све западно-европске земље до пре само пет година, у повећаном извозу према земљама у развоју. Ако је шездесетих година тај извоз износио свега 13%, и данас се попео на 25%, то указује да се проблем међузависности отвара поново као

питање могућности дијалога, нешто што се јавља можда последњих месеци, што можда чак и нисмо довољно проценили у нашим разматрањима, на нашим скуповима.

Завршавајући овај део излагања о самој суштини проблема који су разматрани на Осмом самиту, изнео бих неколико сугестија о нашем даљем раду на имплементацији одлука Осмог самита.

Мислим да морамо настојати, у оквиру Самита, да их мање преокупирају проблеми избора места одржавања Самита и да је могуће између два самита обезбедити тело које ће помоћи да то питање престане да се претвара у товар самих конференција. Југославија мора да употреби свој ауторитет, своје могућности, своје залагање, да бисмо изашли из таквог карактера расправа, да бисмо избегли трошење много времена.

С друге стране, за нашу даљу активност у Покрету, неопходна су нам темељитија сазнања о регионалним развојним проблемима у свим регионима где се простиру несврстане земље. Мислим да није требало бити изненађења око тога да ли ће Хараре, да ли ће земља домаћин, бити онако добар домаћин као што га сада оцењујемо.

Такође, мислим да се не могу искључити из разматрања проблеми оних региона у којима се одржавају конференције. Оно што представља резултат Харареа, то је универзализација регионалних проблема. По мом мишљењу, то је једно од крупних достигнућа на овој Конференцији.

Потребно нам је уједињавање научноистраживачког рада у вези с проблематиком несврставања, јер је све већи број проблема које укључујемо као интересе несврстаних, све је већи број подручја које укључујемо као интерес несврстаних, све је већи број тема из политичке, економске, културне и информативне сфере итд.

Уверен сам да ми имамо велики број појединаца који се баве научноистраживачким радом у овом домену. Међутим, њих морамо повезати у једну мрежну институцију да би деловали као јединствен фактор истраживања /рационалнији тим истраживача/. Могли би да дају, на тај начин, конкретније и плодније резултате који ће помоћи у раду органа на имплементацији одлука Харареа.

Закључно бих тиме да је неопходно да и сама Скупштина у свом програму рада укључи оне елементе из усвојених докумената у Харареу који се могу битно ангажовати у наредној години и у наредним годинама, све до наредног самита, како би је чвршће везали за сам процес испуњавања порука самита.

На крају, имам још једну сутестију.

Председник Председништва СФРЈ је у свом излагању одао признање земљи домаћину и њеном премијеру. Предлажем да тај део експозеа председника Председништва СФРЈ укључимо у закључке наше седнице, као саставног дела закључака, комуницирајући тај део земљи домаћину.

PRESEDAVAJUĆI IVO VRANDEČIĆ:

Zahvaljujem drugu Popovskom na izlaganju.

Dajem riječ drugu Huseinu Hodžiću, delegatu u Saveznom vijeću.

ХУСЕИН ХОЏИЋ /СР Србија/:

Друже председнице, другарице и другови, има пуно аргумената који потврђују да је Осма конференција несврстаних земаља по активности учесника, јединству и акционој усмерености дала очекиване резултате. Несумњив је и допринос Југославије том успеху, јер се, као и на свим другим конференцијама, веома ангажовала у припреми и изради докумената у фази консултација, као и на самом Самиту, својим активним учешћем у свим фазама рада.

Још једном је потврђена непоходна улога Југославије у развоју Покрета, а често помињање Титовог имена у говорима представника појединих земаља, као и његове улоге у формирању и усмеравању Покрета, показује да је његов допринос био изузетно велики и да ће га свет по томе још дуго памтити.

Као што је председник истакао у свом излагању, циљеви даљег деловања Покрета остају на принципима утврђеним на Оснивачкој конференцији у Београду, као и укључивање Покрета

у решавање осталих актуелних проблема који се рађају у савременом свету. Иако је двадесет пет година релативно кратак период од када делује Покрет, треба истаћи да је он у том периоду постао значајна морална снага човечанства, да је својим деловањем умногоме утицао на стварање другачије слике света каоја се разликује од оне коју намећу блокови, да је у значајној мери пробудио савест наше цивилизације и окрену је ка стварању света у коме ће сви народи моћи живети и узајамно сарађивати без потребе да спорове решавају опњем и мачем, и у коме ће беда и сиромаштво једних, и огромна моћ других, бити замењени праведнијим односима живљења и развоја. Огромна је заслуга покрета што је пробудио наду човечанства да је на овој планети могуће живети без страха од рата, глади и опште катастрофе, да је пут ка томе у сарадњи и развоју свих земаља и да је уз добру вољу свих чланица светске заједнице могуће наћи решавања за сва светска питања. На жалост, двадесет пет година није било довољно да се ови циљеви Покрета преточе и у стварност. Не улазећи у опис узрока који су онемогућили да морална снага Покрета добије и конкретну садржину у међународним односима, треба изразити нашу дубоко укоренењу наду да ће ипак доћи време када ће несврстане и друге земље у развоју моћи бити да утичу на развој односа у светској заједници и да ће развијене земље схватити да није само њима припала улога да одлучују о судбини света.

Међутим, да би несврстане и друге земље у развоју — чланице Покрета могле одлучије утицати на брже решавање акутних проблема у свету, као и јачати своју улогу у међународној заједници, непоходно је да у свом будућем деловању Покрет уђе у преиспитивање суштине односа унутар Покрета и начина превазилажења бројних конфликтних ситуација које су постале озбиљна сметња за одржавање Покрета као моралне снаге и савести човечанства и за његов снажнији утицај у светској заједници. Када ово кажем, онда имам у виду следеће.

Покрет може знатно више утицати на процес разоружања у свету само ако успе да заустави оружане сукобе међу својим чланицама. Познато је да се данас оружани сукоби углавном во-

де на територијама несврстаних и других земаља у развоју, да је по дужини трајања, броју жртава и уништеним материјалним добрима један од тих сукоба ирачко-ирански рат, један од најстрашнијих догађаја после другог светског рата. Воде га две суседне, несврстане земље, пре шест година веома богате и у пуном процвату, а данас су на рубу сиромаштва. Сви напори да се заустави овај здравом људском разуму немогући рат нису дали резултате. Покрет несврстаних земаља није успео да заустави овај рат, није успео ни у другим случајевима, којих је било много за ових двадесет пет година. Како се онда може утицати на смањење трке у наоружању, када су данас најбољи и највећи купци оружја и опреме коју производе развијене земље баш несврстане и друге земље у развоју. Ако узмемо у обзир чињеницу да се за новац утрошен у ирачко-иранском рату могао решити проблем глади у свету до краја овог века, онда је то довољан разлог да покрет знатно одлучније делује на своје чланице да решења несугласица траже за преговарачким столом, а не у убијању невиних људи и у уништавању материјалних добара.

Зашто се Покрет не определи за примену санкција према својим ратоборним чланицама, ако се оне годинама оплушују о апеле Покрета и одбијају сваку другу могућност за обустављање рата? Међутим, чињеница је да се Покрет до сада није изјашњавао о примени санкција ни према једној несврстаној земљи, макар она била у улози окупатора друге несврстане земље. То говори да Покрет још увек нема довољно снаге да ове проблеме решава у сопственој средини.

Даља ескалација ратних сукоба на територијама несврстаних и других земаља у развоју може нанети и озбиљну моралну штету Покрета и умањити његов утицај на заустављање трке у наоружању и опочињању процеса разоружања.

Сматрам да су се стекли услови да у деловању Покрета између Осме и Девете конференције буде заузет одлучнији курс према чланицама којима је једина алтернатива у решавању спорова рат и које не желе да своје међусобне спорове решавају на други начин. Покрет мора имати снаге да некада и искључи из својих редова чланице ако већ одлучује о њиховом пријему,

уколико нема другог начина да се очува дух и основни принципи Покрета.

Према томе, питање рата и мира, међу самим чланицама Покрета, је судбоносно питање од чијег решења зависи даље јачање улоге Покрета у свету и његовог утицаја на решавање глобалних проблема светске заједнице.

У протеклом периоду нису постигнути значајнији резултати ни на подручју економског развоја несврстаних и других земаља у развоју, те се њихов положај стално погоршава у светској економији, нарочито на подручју индустријализације, праведнијег третмана сировина, трговине, финансија, технологије.

Овакав развој је умногоме био условљен отпором најразвијенијих земаља да преговарају са земљама у развоју о овим питањима, како у оквиру дијалога Север-Југ, тако и у механизму Уједињених нација, али и неспремношћу несврстаних и других земаља у развоју, да изграде сопствене механизме за решавање ових питања и да у оквиру Покрета траже решења за имплементацију оних одлука које се усвајају на конференцијама.

Земље у развоју још увек највећи обим продаје сировина остварују преко лондонске, њујоршке и других берзи у свету, на којима контролу имају углавном мултинационалне компаније.

Још увек нису успеле да овладају трговинском сировинама и на тај начин ублаже кризу која погађа економије претежно сировинских земаља.

Скромни резултати у остваривању интегралног програма за сировине, недовољан напредак на подручју индустријализације, критичан положај земаља у развоју у светском финансијском систему и блокада било каквих померања у правцу решавања међународних финансијских монетарних проблема, као и неповољан положај у међународном трговинском систему, указују на сву тежину положаја несврстаних и других земаља у развоју — у овој декади развоја.

Тежина ових проблема умногоме је оптерећена и недовољном међусобном сарадњом несврстаних и других земаља у развоју. Досадашњи напори нису дали спектакуларне резултате ни на

једном подручју економске сарадње. Изостала је спремност неких земаља у развоју, нарочито оних који располажу значајним сировинским и финансијским средствима, да помогну реализацију економских одлука, које су усвајане на конференцијама несврстаних земаља. То најбоље показује изостанак добре воље земаља ДЖСС-а да приступе реализацији пројекта банке Југа, као изостанак резултата у остваривању програма међусобне економске сарадње, усвојеног у Каракасу и остваривање веома скромних резултата у другим областима.

Због изостанка тих резултата у протеклом периоду веома је значајно што је Осма конференција у Харареу озбиљну пажњу поклонила и питању међусобне економске сарадње, опредељујући се, пре свега, за конкретне видове сарадње у појединим областима и кроз пројекте који ће уважавати објективне економске интересе и могућности појединих земаља. Крајње је време да несврстане и друге земље у развоју, после двадесет пет година постојања Покрета несврстаних, после осам конференција несврстаних и низа других договора у Покрету, на основу низа усвојених докумената, почну да конкретно сарађују, бар у оним економским областима у којима постоје реалне могућности и бар на оним пројектима где није споран међусобан интерес.

Усвајати декларације о међусобној економској сарадњи, а не сарађивати ни у обиму који је економски нужан и могућ, озбиљно угрожава снагу Покрета и умногоме слаби позицију земаља у развоју, у преговорима с развијеним земљама, у решавању међународних економских проблема.

Због тога је од битног значаја да се у реализацији утврђених програма сарадње за сваку област која је донела Осма конференција одмах приступи, како би се обезбедило да до Девете конференције извештај о резултатима међусобне економске сарадње буде пун позитивних примера и доказ да несврстане и друге земље у развоју имају способности и снаге да реализују договоре о којима се у Покрету усaglасе.

У периоду између Седме и Осме конференције, Југославија је развила примерну активност у реализацији одлука Седмог самита, о чему говоре извештаји који смо имали прилике да види-

мо. Осма конференција је показала да се на Југославију и даље гледа као на значајног и утицајног фактора у координирању укупне активности Покрета.

Рад наше бројне делегације је умногоме допринео да се погледи и ставови Југославије по питањима која су била на дневном реду Конференције уграде у документа која су усвојена. Ми ћемо вероватно веома брзо усвојити програм мера и активности СФРЈ у спровођењу одлука Осме конференције и том приликом треба да се договоримо шта у Југославији треба учинити да би на економском плану, као и у другим областима, а и у оквиру реалних могућности и стварних интереса земље, могли учинити да резултати те сарадње буду знатно бољи.

Ми се досадашњим резултатима те сарадње не можемо похвалити, јер трен пада укупне економске сарадње Југославије са ЗУР-ом је доста приметан. Опада учешће земаља у развоју и у извозу и у увозу Југославије, а немамо резултата ни у остваривању програма индустријске сарадње, сарадње у области пољопривреде, трансвера технологије итд. Многи договори и споразуми које је Југославија закључила с појединим земљама у развоју, нису реализовани. На неке се чак и заборавило. Нешто бољи резултати постигнути су у области финансијске сарадње, међутим, с укупним резултатима сарадње са несврстаним и другим земљама у развоју, не можемо бити у потпуности задовољни. Поготову из разлога, што су очекивања ових земаља у односу према Југославији била на знатно већем нивоу, потребе често и нереалне, а некад су подређавана и нашим обећањима која су умела да буду и заборављена.

Не би било добро ако би програм активности у економском делу био усвојен без консултације удруженог рада, који треба да га у целини реализује. Ово, поготову из разлога што је било случајева да држава из политичких потреба, примора неке радне организације да уђу у економске аранжмане с појединим земљама у развоју, с којима претрпе и значајне штете. Држава нема пара да покрије ни сопствени интерес, а радним организацијама се оставља, да се сналазе како саме знају. С таквом праксом се мора прекинути,

да не би дочекали тренутак, да удружени рад почне да одбија било какве иницијативе.

Мора се повући линија разграничења у таквим намерама, при чему удруженом раду треба оставити потпуну слободу, да одлучи, има ли интереса да иде у одређене пројекте или не, јер ће сам сносити последице таквих одлука. Држава за своје програме мора обезбедити новац.

Због тога, програм активности на реализацији одлука Осме конференције, мора да буде конкретан за сваку област и да произлази из наших реалних могућности и интереса. Он не сме да буде докуменат који неће заживети у пракси, јер таквих докумената имамо довољно.

Не треба заборавити, да је утицај и углед Југославије у свету, а нарочито у Покрету несврстаних земаља, много теже обезбедити сада, него док је друг Тито био жив. Снага његове личности и углед који је живео у свету, били су довољни, да се и најкрупнија питања покрену с мртве тачке. Ми тај углед можемо обезбеђивати само снагом аргумената с којима иступамо у Покрету, и широј светској заједници, остајући при томе чврсто на позицији и принципима који су утемељили његови оснивачи и знатно ангажованији учешћем и конкретнијим доприносом Југославије у решавању најкрупнијих проблема, с којима се свет данас суочава.

PRESEDAVAJUĆI IVO VRANDEČIĆ:

Zahvaljujem drugu Huseinu Hodžiću.

Dajem reč drugu Azemu Zulfićariju, delegatu u Saveznom veću.

АЗЕМ ЗУЛФИЋАРИ /СР Македонија/:

Друже председниче, другарице и другови делегати, из Извештаја председника Председништва СФРЈ, друга Синана Хасанија и извештаја Делегације с Осме конференције шефова држава или влада несврстаних земаља у Харареу, јасно произлази оцена да је Осми самит несврстаних земаља по постигнутим резултатима и испољеном јединству и акционој усмерености, био веома

успешан и да је допринос наше делегације био веома значајан у целокупном раду Самита, који је деловао у складу с утврђеном спољном политиком Југославије.

На тај начин, с правом је подвучено у Извештају да је потврђен значај и улога Југославије у Покрету и континуитет наших народа од оснивачке улоге председника Тита, до данас.

На овом Самиту, посебно је дошла до изражаја потреба очувања, самосталност и ванблотовски карактер Покрета и изворних принципа несврставања.

Из Извештаја се јасно види изражена спремност Покрета у јачању акционог јединства, већа кохезија и солидарност, и његово оспособљавање за успешније спровођење договореног на Самиту, и то, пре свега, за промену односа у свету и јачање сопственог положаја, односно, стварања услова за независтан развој несврстаних и земаља у развоју, чиме би се обезбедио њихов јачи положај и утицај у међународним односима, у правцу јачања процеса мира, детанта, безбедности и разоружања и равноправне међународне сарадње, и што хитније решавање говорних питања међународних економских односа.

Зато можемо констатовати да је Самит у Харареу, по кључним питањима о којима је расправљао, био јединствен, врло конкретан и акцион, а мање декларативан. Сва залагања била су за отварање јасније дугорочне перспективе и ангажовање Покрета, пре свега, на глобалним питањима, а не исцрпљивање у решавању, исто тако значајних питања која су била предмет посебне пажње.

Имајући у виду стање у међународним економским односима и да је њихово решавање од посебног значаја за очување независности, слободног развоја несврстаних земаља и земаља у развоју и њиховог утицаја на општа кретања у свету, економска проблематика на Самиту је била у средишту свих разматрања. Посебно је подвучена потреба јачања међусобне економске сарадње несврстаних земаља и земаља у развоју, која треба да представља и једну од главних полута убрзаног економског развоја земаља у развоју, што би ојачало и њихову преговарачку позицију према развијеним земљама.

Ово истичем ради тога да се подсетимо да и документи несврстаних земаља и Колумба, као и земаља у развоју, из Аруше и Каракаса, представљају и представљаће и убудуће целовите програме који садрже многобројне идеје, иницијативе за такву сарадњу. Међутим, у реализацији ових програма можемо констатовати да смо могли више учинити као Покрет у целини, посебно ми као Југославија.

Један од основних проблема Покрета у досадашњој активности је питање недовољног ангажовања и спровођења утврђених ставова. Зато, полазећи од усвојених докумената у Харареу, питање реализације утврђених ставова треба да буде једно од најзначајнијих питања активности Покрета у наредном периоду. У вези с овим посебно је значајна улога и одговорност наше земље.

На основу расположивих података и оцена које су дате у фази припремања за Хараре, можемо констатовати да нисмо довољно ангажовали целокупне наше потенцијале као Југославија у реализацији утврђених ставова, а посебно на плану развијања економских односа с несврстаним земљама и земљама у развоју.

Поред објективних потешкоћа с којима смо суочени као земља на унутрашњем плану, као и због врло сложене међународне економске и политичке ситуације, које исто тако имају свој утицај на укупну активност Покрета, реч је и о недовољном ангажовању одређених субјеката у земљи. Имајући у виду наше потенцијалне могућности, као земља можемо констатовати, да ми као Југославија на економском плану сарађујемо с прилично ограниченим бројем несврстаних земаља и земаља у развоју, или је та сарадња симболична. Постоји неорганизован и некоординиран наступ: међусобна нелојалност, конкуренција непознавање довољно тих тржишта, неконкурентност, слаб квалитет наше робе и услуга, неиспуњавање договорених обавеза, рокова и друго.

Овакав однос сарадње више долази до изражаја према земљама у развоју него према партнерима развијених земаља, што може довести у питање наш углед према тим земљама, па и према Покрету у целини, те зато све ово морамо

имати у виду приликом програмирања активности наше земље у наредном периоду.

Од стране појединих субјеката могу се срести и таква гледања која изазивају извесну резерву и подцењивање могућности привреде несврстаних земаља и земаља у развоју у односу на економску сарадњу, што је потпуно неприхватљиво и супротно с основним стратешким опредељењима наше земље.

Другарице и другови делегати, ако се има у виду да је Осма конференција несврстаних земаља својим ставовима и одлукама испољила јединство и акциону усмереност Покрета несврстаних земаља и његову опредељеност да делује као независни, глобални и ванблоковски чинилац на основама изворних принципа, Покрет даје пуну гаранцију за доследно спровођење утврђених ставова, у чему наша улога као Југославије, у фази припремања, за време Самита, а посебно у реализацији ставова Осмог самита је од великог значаја. Исто тако, морамо бити свесни да ће активност Покрета у наредном периоду бити реализована под врло сложеним економским и политичким условима у свету, блоковска подељеност и политика блокова, отворена жаришта и све друго, што намеће посебне обавезе и одговорност за нас, као земљу, која има посебну улогу и уплед у Покрету, и шире у свету. Зато се од наше земље с правом очекује веће ангажовање у спровођењу докумената Осме конференције, а то је и обавеза која произлази из утврђене дугорочне стратегије развоја односа наше земље с несврстаним земљама и земљама у развоју и из ставова Тринаестог конгреса Савеза комуниста Југославије.

Исто тако, овом приликом желим да истакнем да целокупна активност наше земље на међународном плану је у сагласности и са идејом Године мира коју су прогласиле Уједињење нације. И у том правцу наша земља даје посебан допринос. Зато успешно остваривање задатака који произлазе из докумената Осме конференције несврстаних земаља намеће потребу ангажовања свих субјеката у земљи, који су непосредно надлежни и одговорни да предузму неопходне мере програмирања свих активности и већу мобилност у њиховом ефикасном спровођењу.

Kaо Скупштина СФРЈ, треба да се заложи-мо да што пре усвојимо програм активности СФРЈ на реализацији ставова и одлука Осме конфере-нције шефова држава или влада несврстаних зе-маља, те у том смислу подржавам предлог да нај-даље до петнаестог новембра усвојимо програм активности.

Исто тако, у оквиру наших надлежности треба да се зложимо за програмирање активно-сти на нивоу република и покрајина од стране свих субјеката, као и за потребу од веће коорди-нације у реализацији активности у наредном периоду.

PREDSEDAVAJUĆI IVO VRANDEČIĆ:

Zahvaljujem drugu Azemu Zulfićariju i dajem riječ drugu Joži Šušmelju, delegatu u Saveznom vijeću.

JOŽE ŠUŠMELJ (SR Slovenija):

Tovariš predsednik, tovarišice in tovariši delegati! Ko z zadovoljstvom sprejemamo poro-čilo naše delegacije na VII. konferenci neuvrščenih držav v Harareju, ugotavljamo, da je ta konfe-rence o sprejetih dokumentih ponovno potrdila globalno in izvenblokovsko opredelitev gibanja na temeljnih principih, ki so bili že pred 25 leti opredeljeni na prvem zasedanju pod vodstvom tovariša predsednika Tita prav v tej dvorani. Napori neuvrščenih v Harareju so skladni z veli-кими napori naše države, ki jih aktivno vsa poveljna leta uveljavlja v mednarodni politiki, v iskanju rešitev za doseg trajnega miru na svetu. To mora-mo ob današnji razpravi še posebej poudariti, saj je prav letošnje leto proglašeno za mednarodno le-to miru in se skozi te aktivnosti tudi mi vključu-jemo v reševanje problemov miru v svetu. Ob obra-vnavi poročila moramo pa jasno začrtati naše aktivnosti za uresničitev obveznosti, ki izhajajo iz sprejetih dokumentov na konferenci neuvršče-nih v Harareju. Te aktivnosti pa bi morale v smi-slu podružbljanja naše zunanje politike dobiti ve-čjo podporo in bi mnale omogočiti tako organiza-

cijam združenega dela kot tudi vsem družbenopo-litičnim skupnostim vključevanje v sodelovanje. Naše premajhno uresničevanje sprejetih obvezno-sti ustvarja včasih vtis, da se zmanjšuje naš in-teresa za sodelovanje z deželami v razvoju oziroma z neuvrščenimi deželami. Vzroki so res za to raz-noteri. Izhajajo predvsem iz naših ekonomskih te-žav, pa tudi iz subjektivnih slabosti. Ne glede na to je politika neuvrščenosti temeljni kamen naše družbene usmeritve v mednarodnih odnosih. Na-ša aktivnost med neuvrščenimi ter ugled, ki ga imamo, in krepitev tega ugleda so bistvenega po-mena tudi za našo pozicijo v Evropi in v svetu.

Konferenca v Harareju je posebno pozornost namenila ekonomskim vprašanjem, ki vedno bolj tarejo neuvrščene in dežele v razvoju, ter v zvezi s tem sprejela konkretne dogovore za krepitve medsebojnega sodelovanja. Menim, da je posebne-ga pomena ustanovitev stalnega ministarskega ko-miteja za medsebojno gospodarsko sodelovanje neuvrščenih. Sprejeti dokumenti nas obvezujejo, da temeljito analiziramo našo prakso in sprejmemo konkretne ukrepe za izboljšanje sodelovanja z ne-uvrščenimi. Dosedanji rezultati kažejo, da ne do-segamo planiranih ciljev — obratno, gospodarsko sodelovanje s temi državami je v upadanju, opu-ščajo se tudi že dosežene višje oblike gospodarske-ga sodelovanja. V tem sodelovanju so organiza-cije združenega dela često v negotovem položaju, preveč so prepuščene same sebi in podvržene pre-velikim rizikom, kar jih odvraca od sodelovanja s temi državami.

S teh vidikov bi morali v Skupščini SFRJ čim prej analizirati uresničevanje resolucije o eko-nomskem sodelovanju z deželami v razvoju ter pre-dlagati tiste ukrepe, ki bodo pospešili in intenzi-virali to sodelovanje. Zato bi bilo potrebno tudi pri sprejemu strategije tehnološkega razvoja vključevati obojestransko korisno sodelovanje z deželami v razvoju na tem področju v naše siceršnje sodelo-vanje s svetom.

Naša prizadevanja za krepitev položaja ne-uvrščenosti morajo biti povezana tudi spodbuja-njem realnih gospodarskih interesov združenega dela in s krepitvijo našega položaja v mednarodni delitvi dela. Zato bi morali tudi sistemske rešitve na področju ekonomskih odnosov s tujino v tekoči

ekonomski politiki še posebej upoštevati. V samo snovanje akcijskih programov medsebojnega gospodarskega sodelovanje je potrebno, poleg Zveznega sekretariata za zunanje zadeve, v večji meri kot doslej vključevati predstavnike organizacij združenega dela, ki najbolje poznajo konkretno problematiko in bodo lahko prispevali k večji operacionalizaciji teh programov. V večji meri bi lahko v gospodarskem sodelovanju odigrali tudi vlogo povezovalca z razvitimi državami in tako prispevali k hitrejšemu razvoju dežel v razvoju.

Opaziti je tudi upadanje naše analitske moči v proučevanju procesov v svetu, zlasti notranjih gibanj v posameznih neuvrščenih dežel, zato bi morali podpreti znanstvenoraziskovalno študijsko delo, s čimer bi ustvarili znanstveni potencial, ki bi bil zelo koristen pri analitičnem dolgoročnem sodelovanju z deželami v razvoju.

Menim, da bi morali v večji meri kot doslej podpirati naše znanstvenoraziskovalne ustanove na tem področju in njihovo sodelovanje s ustreznimi ustanovami v deželah v razvoju. Prispevek Centra za proučevanje sodelovanja z deželami v razvoju k pripravam na osmi vrh predstavlja primer takega sodelovanja. Prav tako je potrebno še aktivno vključevanje naših raziskovalnih potencialov v delo Mednarodnega centra za upravljanje podjetij v javni lasti v deželah v razvoju, ki je zaenkrat ena od maloštevilnih institucij dežel v razvoju, ki uspešno sodelujejo.

Želel bi le še poudariti, da bi morali po tej obravnavi poročila s konference v Harareju, ki teče na današnji seji obeh zborov skupščine, sistematično, dolgoročno zastaviti aktivnosti, ki bi prispevale k uresničevanju Titove vizije neuvrščenosti kot moralne in politične sile sodobnega sveta.

Hvala.

PREDSEDAVAJUĆI IVO VRANDEĆIĆ:

Zahvaljujem drugu Joži Šušmelju.

Da li još ko želi reć? (*Niko*)

Budući da se više niko ne javlja za riječ, zaključujem raspravu.

Na osnovu izlaganja predsjednika Predsjedništva Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Izvještaja delegacije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije sa Osme konferencije šefova

država ili vlada nesvrstanih zemalja u Harareu, rasprave vođene u radnim tijelima vijeća Skupštine SFRJ, i na današnjoj sjednici, predlažem da usvojimo ove zaključke:

Osma konferencija šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja svojim stavovima i odlukama ispoljila je jedinstvo i akcionu usmerenost Pokreta nesvrstanih zemalja i njegovu opredijeljenost da djeluje kao nezavisni, globalni i izvanblokovski činilac na osnovama izvornih principa, koje je još 1961. godine utvrdila Osnivačka beogradska konferencija.

O razmatranim pitanjima mjera međunarodne suradnje, sigurnosti, popuštanja zategnutosti, razoružanja, međunarodnih ekonomskih odnosa, položaja zemalja u razvoju, kriznih žarišta, osobito krize na Jugu Afrike, Konferencija je izrazila gledišta i usvojila opredjeljenja suglasno principima nezavisnosti, slobodnog i neometanog razvoja nesvrstanih zemalja i zemalja u razvoju, te njihovog utjecaja na opća kretanja u svijetu.

Delegacija SFRJ na Konferenciji djelovala je na osnovi Platforme, i u skladu s utvrđenom vanjskom politikom SFRJ radi jačanja Pokreta nesvrstanih zemalja, na njegovim izvornim principima i povećavanja njegovog utjecaja na rješavanje međunarodnih problema, potvrđujući i na taj način značaj SFRJ u Pokretu i kontinuitet takvih nastojanja, od osnivačke uloge Predsjednika Tita do danas.

Savezno izvršno vijeće pripremiće, do petnaestog studenog, i podnijeti vijećima Skupštine SFRJ na usvajanje program aktivnosti SFRJ na ostvarivanju stavova i odluka Osme konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja, kao i na osnovu dogovora koji proizlaze iz bilateralnih razgovora s predstavnicima zemalja učesnika Osme konferencije, vezanih za međusobne odnose i dalju suradnju.

Da li ko želi riječ u vezi s predloženim zaključcima? (*Ne želi*)

Molim delegate koji su za ovakve zaključke, da dignu ruku. (*Hvala*)

Da li je ko protiv? (*Niko*)

Da li se ko uzdržava od glasanja? (*Niko*)

Konstatiram da je Skupština Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije jednoglasno usvojila predložene zaključke.

Zaključujem sjednicu. Hvala.

(Sednica je završena u 12 sati i 23 minuta)

S A D R Ź A J

I Pre dnevnog reda:

1. Overavanje zapisnika 1. zajedničke sednice Saveznog veća i Veća republika i pokrajina (24. maj 1986.)
2. Uvrđivanje dnevnog reda

II Dnevni red:

1. Rezultati VIII konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja, održane u Harareu i delovanje Jugoslovenske delegacije na Konferenciji3

Prilozi:

- Izveštaj Delegacije SFRJ sa VIII konferencije šefova država ili vlada nesvrstanih zemalja u Harareu
- Izveštaj Odbora Saveznog veća za spoljnu politiku o razmatranju navedene problematike
- Izveštaj Odbora VRP za ekonomske odnose s inostranstvom o razmatranju navedene problematike

Govorili:

Sinan Hasani, predsednik Predsedništva SFRJ

Duško Popovski (SR Makedonija)

Husein Hodžić (SR Srbija)

Azem Zulficari (SR Makedonija)

